

"TALÁN NEVET KÉNE ADNI ENNEK A MŰFAJNAK..."

Artner Szilvia Sisso beszélgetett PINTÉR BÉLÁVAL

Decemberben lesz tíz éve, hogy Pintér Béla társulata bemutatta első produkcióját, amelynek a címéről kapta a nevét a Népi rablét Fesztivál. Ennek keretében mutatták be majdnem az összes, eddigi darabjukat. A társulat vezetőjét, drámairóját és rendezőjét kérdeztük arról, hogy mi volt és mi lesz.

Mi az, amitől a társulatod tíz éve folyamatosan működik úgy, hogy nincsenek nagyobb konfliktusaitok és van állandó játszóhelyetek is?

• Alapvetően szerintem azért, mert jó előadásokat találok ki, van munkabírásom hozzá, hogy végigvigyem a próbafolyamatot az első pillanattól egészen a bemutatóig, a kollégák pedig bíznak bennem és hozzáadják a tehetségüket, így alakult ki egy markáns arculat. Ha az anyagiakra gondolsz, azért nem vagyunk eleresztve, komolyabb állami támogatást szeretnék. A Krétakörnek sikerült kiharcolnia, hogy kétszázmillió pluszt kapjanak a kiemelt alternatívok, és ők meg is kapták ennek a felét. Mi erre nem voltunk képesek, a töredékét kaptuk, de 2003-tól fejlődő tendenciát mutat a támogatottságunk, akkor volt először, hogy három és félmillió helyett tizenötöt kaptunk, majd rá két évre már harmincat ebből a bizonyos keretből. Persze ez még mindig kevés, úgyhogy az anyagiak miatt nyugodtan abba is hagyhattuk volna, mert azért vannak kétségbeesítő helyzetek, a lakás-jelzálogtól kezdve a civil hitelekig, amiből most ki kell húznunk az évad végéig. Ami viszont egy színházban a leglényegesebb, az a produktum. Annak a minősége tartja össze a csapatot.

Elég erős repertoárunk van, szeretnénk többet játszani, és bár a Széké Színházban, a befogadó helyünkön elsők vagyunk az egyenlők között, ez így is kevés. Most tíz-tizenkét előadást tudunk játszani havonta, ami alternatív viszonyok között viszont soknak számít.

Újabban évi két bemutatótok van, ezt hogyan bírod vinni?

• Úgy tűnik, belejöttem a munkába. Az évi egy bemutató mellett hiányzott a munka, de ez mindenkinek jó, a kollégáknak és a közönségnek is. Volt olyan idő, amikor soknak éreztem volna, nem tudom, hogy ez mitől függ. Két éve ráadásul még követelmény volt az évi két bemutató, ha valaki kiemelt alternatív színházi státuszt akart, így írták ki a pályázatot. Azóta ezt megszüntették, tehát nem ez volt a motiváció. Idén is két előadást próbálunk, de csak az egyiket mutatjuk be, mert egy bemutató olyan hét-nyolc millió forintba kerül, és ezt az idén meg kell spórolnunk.

Milyen társulatvezetőnek tartod magad?

• Úgy gondolom, hogy az előadásaink minősége részben választ ad erre a kérdésre, de soha életemben nem tartottam társulati ülést például, ami nem biztos, hogy jó. A kommunikáció terén bizony vannak hiányosságaim.

Hogyan tudnád szakaszolni az elmúlt tíz évet a társulat, a darabok, a munkamódszerek szempontjából?

• A Társulat összetétele folyamatosan változott. A tánc alapvetően csökkent az előadásokban, ami volt, az is néptánc volt, a sehova kapujában például már sokkal kevesebbet táncoltunk, mint a Kórház Bakonyban, de attól még nagyon pontosan koreografáltak az előadások, sőt egyre pontosabban kidolgozottak a mozgások. Aztán mindenképpen elkülönül az énekbeszéd előtti és utáni korszak, és ebből a szempontból a Parasztopera vízválasztó. Nem csak azért, mert az Ől butít, ha nem is olyan nyilvánvaló, de számomra egyértelmű bukása után született, hanem ott határozta el, hogy mindenre hagyok időt, és ezen a ponton kezdtünk el dolgozni az akkor még motivált, zseniális zeneszerzővel, Darvas Benedekkel. Meg is lett az eredménye, talán a legnagyobb sikerünk volt a Parasztopera, és azóta is ezzel utazunk a legtöbbit.

Szóval így maradtatok opera, vagy népi operett társulat? Hogy nevezed ezt az énekbeszéd előadási stílust?

• A "népi opera-operett társulat" kicsit túlzás lenne, hiszen a Parasztoperán és a Gyévuskán kívül nem énekeljük végig az előadásainkat. A Gyévuskában megjelenő Karády-slágerok, katonadalok, irredenta nóták sötét tónusúak, és a zenei matéria is inkább Puccinire emlékeztet, mint az operetre, de kétségkívül vannak benne olyan hangulatok, amiből valamiféle sötét operetre lehet asszociálni. Hát igen, talán nevet kéne adni ennek a műfajnak.

Tartalom szempontjából hogyan változott a repertoár? Az önéletrajzi szál azért mindig érezhető valamennyire.

• Az első három-négy előadásra volt jellemző igazán az önéletrajzi ihletettség, meg hát A sütemények királynőjére. A Népi rablétől az Ől butít-ig kerestem a személyes motivációkat, hogy mi az, ami a legjobban fáj, aztán a Parasztopera esetében például, a darabot a forma ihlette, egy-egy népdal áriaként való alkalmazásának ötlete. Amikor felmerült a kérdés, hogy mi legyen a történet, akkor ugrott be a vándor motívum, amit a Pintér nagymamától hallottam, hogy a szülők nem ismerik fel a gyerekeiket, és a pénzéért agyonütik, de ezt a témát, mint később kiderült számomra, már Camus és Leacock is feldolgozta. Szóval innen datálódik, hogy elszakadtam az önéletrajzi

10 ÉVES
a PINTÉR BÉLA
TÁRSULAT

témáktól, de úgy gondolom, minden alkotó magáról ír, bármilyen nevet is ad hősének, sőt még egy rendező is a saját problémáit renkezi bele a mások által megírt előadásába.

Vannak ennek a módszernek visszahatásai saját magadra?

• Nem lettem attól jobb ember, vagy jobb apa, hogy éppenséggel megírtam a darabot, csak beszéltem róla és ez sokat számít, valóban ilyen szempontból talán lehet gyógyító hatása.

A táncársulatoknál megszokottabb, hogy egy alkotó neve alatt futnak évekig, színháznál kevésbé.

Miért maradtatok a neved alatt?

• Nem volt fontos igazán, az első három produkció a Szkéné-Picaro neve alatt futott, aztán a Sehoval kapuja környékén a kurátorok azt mondták, hogy nem a befogadó színháznak, hanem a társulatnak adnának pénzt, és ezért alapítottunk egy egyesületet, ami a nevem alatt maradt. Olyan szempontból nincs lelkiismeret furdalásom, hogy én találom ki, én írom a darabokat, és a legtöbbet én tipródok az előadás sorsán. Jó lett volna, ha akkor találunk valami más nevet, de most már mindegy.

Legtöbbször az irányító színész szerepét öltöd magadra. A darabírásnál a figurákból indulsz ki, már ott gondolsz arra, hogy mi lesz a te szereped?

• Egyszerre jelenik meg a színész és a figura előttem a történet egy pontján, a saját magam alakításaival együtt.

Te írod a darabjaitokat. Ez is így marad?

• Gondolkodtam már adaptáción, de nem erre a rugóra jár az agyam. A díjak és a dicséretetek, amiket, mint író is kapok, jól esnek, a kritikák meg

szörnyen fájnak, de a munkában egyik sem befolyásol. Azok az áldott időszakok az életemben, amikor elmélyülök a munkában, és akkor teljesen háttérbe szorul a korábbi reakciók jelentősége.

Azért nem kárhoztat senki, mert drámaíró is vagy. Hogyan zajlik az írás a próbafolyamathoz képest?

• Az első próbára jövök tíz oldallal, és onnantól kezdve meg napi hárommal. Délelőtt megírom, délután már próbáljuk, de írni egyedül szoktam.

A Népi rabléthez még egyáltalán nem írtam szöveget, hanem mondtam Thuróczy Szabolcsnak, hogy improvizáljon, írjon össze magának anyakönyvvezetős, sztereotip mondatokat, és tényleg vicces is lett. Az még nem volt szöveg, inkább táncos - akciócentrikus. A Kórház Bakonyban már nem működött ez, hazamentem egy próba után és azt mondtam, hogy úristen, két hónap van a bemutatásig, ez nem fog improvizációval működni, és este tíztől reggel tízig megírtam az első tizenhárom oldalt, behoztam a kollégáknak, tetszett nekik, és azóta így dolgozunk. Nekem azért nagyon jó ez, mert úgy gondolom, hogy egy rendezőnek nagyon fel kell készülni a próbákra - én így készülök.

Miből írod a szövegeket?

• Mindet saját kútfőből: leülök a számítógép mellé, és addigra már eléggé megvan a fejemben, hogy mi lesz, attól kezdve egy utazás az egész.

Ha valaki kívülről nézné, akkor azt láthatná, hogy írom a szöveget egy kicsit, aztán hangosan elmondom, aztán megint írok.

Gyűjtöd a leírt verziókat?

• Mindegyik megvan: kettő - A sütemények királynője, és most a Démon gyermekei - nyomtatásban is megjelent, aminek nagyon örültem.

Drámaírónak tartod magad?

• Nem hiszem, hogy van jelentősége annak, hogy minek tartom magam. Talán afféle színházi polihisztor vagyok, aki használható darabokat ír.

Most például látható lesz a Nemzetiben, hogy működik a Parasztopera, amikor nem én rendezem, hanem Mohácsi János kaposvári főiskolásokkal. Szerintem sok munkámat fogják még játszani, akár életben, mert ezek olyan eredeti történettel bíró, nyitott, kortárs drámaszövegek, melyek lehetőséget adnak a rendezőnek saját értelmezésre. De a Rivalda kurátorai szerint A sütemények királynője például önmagában, irodalmi alkotásként is értékelhető.

Sok a fesztiválszereplések, a POSZT-on is rendszeresen ott vagytok. Kell-e ennél több bizonyíték arra, hogy jók vagytok?

• A külföld azért érdekes, mert nincs menedzserünk, aki ezt nyomná, de a nézők, vagy színházi emberek átadják egymásnak az információt, híre megy a fesztiválszervezők között. Ha lenne menedzserünk, akkor biztos még több meghívás lenne, de így legalább jut időnk munkára.

Hülye kérdés, hogy a sok gyerek közül melyik a kedvenc, de mégis, melyik darab a szíved csücske?

• A legdrámaibb atmoszféra A sütemények királynőjében van, a leginkább magával ragadó a Parasztopera, ami szinte mindenkit meggyőz, de nem tudnék választani. Inkább azt tudnám megmondani, hogy melyiket szeretem legkevésbé: az Ől butit, és a Korcsula kicsit kevésbé sikerült, olyan vázaltszerű. Igazából ez akkor derül ki, amikor arról beszélünk a többiekkel, hogy épp mit fogunk játszani és a Kórház Bakonynál azt mondjuk, jaj de jó, a Korcsulánál meg, hát húh, na gyereink. Ellentmondásos még az Árva csillag, aminél sajnós nincs középút, vagy nem sikerül és néznek, hogy mi akar ez lenni, vagy sikerül és a nézők valóban végignevetik. Ott előadás alatt meg tudom élni a mennyet és a poklot is. Sokkal nagyobb a rizikó, mint egy olyan darabnál, ahol arra kell figyelni, hogy a komikus és tragikus hatások kiegyenlítődjenek.

A néző tekintete befolyásol?

• Igen, mint egy asztaltársaságban, ha nem nevetnek egy viccemen, akkor meggondolom, hogy elmondjam-e a következőt. Elég közel vannak a nézők hozzánk, és mindenkit lehet látni, hogy reagál. Külön tréning, hogy mi módon lehet kikapcsolni ezt.

Sokat vagytok együtt a társulattal, ez egyértelműen pozitív erőt ad? Viszont nincsenek nagy hajcihők körülöttetek, ami jót tenne a népszerűségnek.

• Tettem egy kirándulást az Ascher-Novák osztályba, akikkel a Korcsulát próbálták, szerettem azt is, elméletileg működhetne, hogy mást rendezek, de nem érkeztem el a határokhoz és nem merült fel még bennem, hogy ne ezt csináljam, amit most. A Szkéné valóban elég kicsi, nincsenek körülöttünk nagy botrányok, mégis ott vagyunk a magyar színházi élet élvonalában. Persze játszottunk már ötszáz fő előtt is, de mi kétségtelenül egy csendesebb társulat vagyunk. Most van egy pályázat alakulóban, ami lehet, hogy egy új játszóhelyre ad lehetőséget, de ez a terv még meghiúsulhat.

Miről szól a következő bemutató?

• A Soha vissza nem térő című előadásban egy négyfős munkacsoport kap közel-keleti megbízást, és pénzért cserébe kigilyózzák maguk közül egyik társukat. Lesznek benne mozgalmi dalok, átírt szövegekkel.

Megint csak nosztalgia. Miért fontos ez?

• Nem minden előadásunk nosztalgikus. Az új darabban azért használunk mozgalmi dalokat, illetve azért érzem aktuálisnak, mert úgy látom, hogy az embereknek a mai napig szükségük van demagógiára, vagyis arra, hogy megmondják felülről: ki a jó és ki a gonosz. Ezt úgy képzel el, hogy a volt KISZ induló dallamára nép-nemzeti szövegeket énekelnek a szereplők!

A rákövetkező darab?

• Az a jövőben fog játszódni: valamiféle új jégkorszakban, ahol fogytán az energia. Középkori zenét és Depeche Mode-ot képzelek el hozzá.

Miközben egy gimnáziumi tanárnő kálváriája zajlik.

Szóval, ha elképzelsz egy előadást, már hallod is a dallamát?

• Nem csak a dallamát, látom a díszletet, a jelmezt. Sőt, érzem a hatását is. Édes révület ez most még. Azután jöhet a kőkemény munka.